

Dr. Hans Dahlke

DDR - Berlin

Gondolatok az izlés kialakulásának, fejlődésének és problémáinak néhány tendenciájáról az NDK-ban az utolsó évtized ideológiai és kulturális fejlődésének tükrében

I. Néhány tétel a szocialista életmód fejlődéséről az NDK-ban a jó izlés kialakulását is beleértve

Az NDK-ban élénk elméleti vita folyik a szocialista életmód kialakulásáról. Elméleti vizsgálódások kezdődtek /pl. az életmód és a műveltség kölcsönös kapcsolatáról/, de napirenden van gyakorlati intézkedések előkészítése és foganatosítása is. Nem célom az elméleti viták kimerítő ismertetése, hanem inkább néhány megfontolást és tapasztalatot szeretnék ismertetni az izlés és az életmód összefüggéséről.

Az életmód fogalmának megértéséhez Engelsnek egy idézete kívánunk támaszkodni: "Ugyanúgy, ahogyan az előző évszázadban a parasztok és a manufaktúrák munkásai megváltoztatták életmódjukat és maguk is egészen más emberekkel lettek, amint a nagyipar magával ragadta őket, ugyanúgy egészen más emberekre lesz szükség a termelés egész üzemének, a társadalom és a termelés belőle következő új fejlődése révén, s létre is hozza majd azokat."

/F.Engels, A kommunizmus alapjai. MEW, 4. Dietz, Berlin
1974. 376. lap./

Ebből kiindulva az az álláspontunk, hogy a termelő munka és összefüggései hozzátartoznak az életmód fogalmához, tehát nem a munkán kívül kezdődik az életmód. Ebből az alapállásból fakad az életmód és az izlés fejlődésének összefüggéséről megfogalmazott néhány tézis.

1. A szocialista életmód fejlődése magába foglalja egy neki megfelelő izlés kialakulását is. A szocialista életmódhoz soroljuk egyebek között a következőket is:

- A tudományos-technikai forradalom alkotó módon való megvalósítása a szocializmus feltételei között.
- A munkához való szocialista viszony.
- Munkakultúra.
- A kollektíván belüli emberi kapcsolatok kulturája.
- Környezeti kultúra.
- Lakáskultúra.
- Divat, öltözködés.
- A szabad idő felhasználása.
- Az érzések és az érzékelő képesség fejlődése.
- A művészet iránti igény.
- A pihenés, a szabad idő iránti igény.
- Az élvezésre való képesség.
- Az általános és a művészi-esztétikai izlés fejlődése

A jó izlés kialakításának nagy jelentősége van a szocialista életmód fejlődése szempontjából. Éppen az izléssel kapcsolatos egyéni értékelő és ítélő lehetőségek teszik a mögöttük rejlő világnézeti és társadalmi normarendszert ideálisan világossá.

2. A minden oldaluan fejlett szocialista társadalom további építése megköveteli a szocialista életmód és a vele szorosan kapcsolatos nemzetközi mérték szerinti jó izlés fejlesztését. A termelő erők és a termelési viszonyok fejlődése a nemzetközi normák szerinti szocialista gazdasági integráció keretei közt megy végbe. A közös gazdasági tevékenység és a minden területen való együttműködés megköveteli és egyszersmind elő is segíti az új szocialista életmódot és vele együtt a jó izlés kialakítását. A nemzetközi szocialista gazdasági és tudományos egyesülésekben végzett munka, a kereskedelem gyors fejlődése, a nemzetközi üzemek és nagy nemzetközi létesítmények felépítésénél végzett közös munka, a munkásbrigádok cseréje, a barátságvonatok, ez mind elősegíti a kölcsönös ismerkedést, valamint egy közös izlés kialakítását. Olyan izlésitételek kialakulásához vezet, mint például "Nekem nagyon kellemes részt vennem nemzetközi szocialista terveink megvalósításában". Vagy: "Nekem nagyon tetszik az, hogy nemzetközi brigádban oldok meg jó barátokkal együtt nehéz feladatokat." Így válik a szocialista államközösség a jó izlés fejlődésének egyik fon-

tos feltételévé. A szocialista államközösség nem szigetelődik el, hanem a forradalmi világfolyamat részének tekinti magát.

3. Az életmód és az izlés fejlődése egyre erősödő mértékben a kapitalizmus és a szocializmus közötti ideológiai vita tárgyává válik. Imperialista államok ideológusai azt állítják, hogy a tudományos - technikai forradalomtól kinő egy közös életmód valamennyi ipari és félig ipari társadalom számára. Ezeket a konvergencia elméleteket azzal indokolják, hogy a tudományos-technikai forradalom révén azonos vonások lépnek fel a technoszférában, a lakásszférában, a tömegkommunikációs eszközökben, a divatban, a tömeges turizmusban és az izlésben. De eközben szándékosan elfelejtik, hogy más a tudományos - technikai forradalom tartalma és jellege, valamint az iránya a kapitalizmus és a szocializmus viszonyai között. Az említett elméletek és az "élet minőségéről", az "amerikai életmódról", a fogyasztói társadalomról, a "jóléti államról" szóló teóriák az imperialista hatalmak ama kísérletének szolgálatában állnak, hogy gyengítsék a proletariátus osztályharcát és a szocialista államok egységét. Ezt a célt szolgálja a széles körben elterjedt nosztalgiahullám is. Le kell leplezni és fel kell tárni ezeknek az elméleteknek a szociális és osztálygyökereit, politikailag reakciós jellegét.

4. A szocialista életmód és a jó ízlés fejlődése annak a harcnak a szolgálatában áll, amely tudatosan folyik a polgári és kispolgári, valamint a társadalomellenes maradványok ellen, melyek a szocializmusban még megtalálhatók. A polgári és a kispolgári gondolkodás maradványai, a szocialista társadalomban az anyagi igények szükségszerű és jobb kielégítésével összefüggésben bizonyos negatív fejlődési tendenciák, a polgári propaganda közvetlen befolyása olyan a szocializmustól idegen jelenségeket konzerválnak és részben elő is segítenek, mint a fogyasztási kultusz, individualista birtoklási ideológia, önző élvezeti mánia, szociális közömbösség, apolitikus beállítottság, garázdaság, erkölcsök és szokások eldurvulása, stb. Ezekkel szembe kell állítani az emberi méltóságért vívott harcot, a kölcsönös becsülést és segítségnyújtást, valamennyi dolgozó, de különösen az ifjúság kulturális alkotó erejét /a szó legtágabb értelmében/, a szocialista életmód és a szocialista ízlés fejlesztését.

II. A szocialista életmód és ízlés kialakulásának néhány tendenciája és problémája az NDK-ban.

Ide három előzetes megjegyzés kívánkozik:

Az NDK szoros szövetségben van a Szovjetunióval és a többi szocialista országgal. A marxizmus - leninizmus alapján állva valósítja meg politikáját, törekszik a fejlett szocialista társadalom felépítésére, s a munkásosztály a Német Szocialista Egységpárt vezetésével, a többi dolgozó osztályokkal és rétegekkel szövetségben gyakorolja a hatalmat.

A polgári életmód, a polgári kultúra és izlés számos képviselője hagyta el az NDK-t a szocialista forradalom idején. A munkásosztály arra kényszerült, hogy egy generáción belül megszállja valamennyi döntő jelentőségű politikai, gazdasági, katonai, tudományos és kulturális pozíciót. Ennek voltak előnyei, de sok problémát is okozott.

Az NDK közvetlenül szemben áll a német és a nemzetközi imperializmussal. Ez az erős és tapasztalt ellenség készen áll arra, hogy jelentős eszközeit határozottan és szígyentelenül alkalmazza az NDK-ban folyó szocialista építő munka ellen. A békés egymás mellett élés új feltételei között ez a harc mindenekelőtt ideológiai területen, fogyasztási területen folyik, eszközök a kulturális - szellemi manipuláció. Kihasználják a tömegkommunikációs eszközöket, a rokonlátogatásokat /évente az NSzK és Nyugat-Berlin mintegy 6 - 7 millió lakosa látogat el az NDK-ba/ és más lehetőségeket is.

1. A tudományos - technikai forradalom megvalósítása, a munkakultúra, a munkához való viszony fejlődése és az izlés kialakulása. Az izlés tendenciájának megítélése a mi alapvető elméleti koncepciónk szerint logikusan a gazdasági problémákkal kezdődik. Az NDK különösen a párt VIII. kongresszusa óta gazdaságilag folyamatosan és biztosan fejlődik. Tervezük és lehetséges is a további pozitív irányú fejlődés, aminek feltétele, hogy a népgazdaságban a jövőben is sikerül megvalósítani az intenzívebbé válás rendkívül égető és bonyolult feladatait. Ehhez a munka termelékenységének állandó növelése, a tudomány és technika legújabb vívmányainak következetes alkalmazása, a szocialista munkaverseny további szélesítése, a munka- és életfeltételek javítása elengedhetetlen. Az alapvető kérdés itt a munkásosztály alkotó aktivitásának előmozdítása, elsősorban az ifjúság és az értelmiség képességeinek további aktivizálása. Mindenekelőtt az ésszerűsítési mozgalom fejlesztésére szeretnék hivatkozni. A **NSZEP** 1971-es VIII. kongresszusa óta majdnem megkétszereződött a népgazdaságban az újítók száma. A központilag irányított iparban pl. a termelésben résztvevő munkások 33 %-a újító. Ugyanígy az if-

juság 32 %-a és a nők 17 %-a. /V.ö.: Az NDK bemutatkozik. Drezda, 1974. 128. lap/. Ezt a fejlődést pozitívan lehet értékelni, de ezzel válik világossá az a probléma is, hogy a termelésben dolgozóknak mintegy 2/3-a még nem aktív ésszerősítő és ujitó. Itt tehát még jelentős tartalékok vannak. Meg kell oldani még olyan ellentmondásokat is, amelyek a tudományos - technikai forradalomból adódnak. Pl. a fiatal korúak majdnem valamennyien 10 osztályos általános képzést és egy utána következő 2 éves szakmai képzést kapnak. De van még sok olyan munkahely amely ma még nem kíván teljes egészében szakmunkásokat, ahol ennek feltételeit csak a tudományos - technikai forradalom teremti meg. De vannak olyan munkahelyek is, ahol a munkához való kapcsolat laza és a "foglalkoztatottsági szegénység" jellemző. Ezek jó-részt az automatizálás révén keletkeznek.

A termelés és a dolgozók alkotó aktivitása növekedésének kérdései az izlés fejlődésére vonatkozó fejtegetések elején állanak, mert végső soron a termelési mód határozza meg az életmódot és vele együtt az izlést is. A megtermelt javak a termelési módjuk mikéntje révén hatnak az izlésre. Az életmód és az izlés tehát nem elsősorban felvilágosítás és művészi tevékenység eredménye, hanem az alkotó, teremtő, szocialista munka s az ennek során keletkező új szocialista viszonyok határozzák meg ezeket.

2. A természetes környezet alakítása és védelme szintén izlésformáló. A természetes környezet alakítása és fejlesztése során minden tevékenységnek az ember áll a középpontjában - szükségleteivel és izlésével együtt. 1971 óta az NDK-ban környezetvédelmi törvény van életben. Ez a törvény jól átgondolt intézkedéseket tartalmaz, hogy megmaradjanak a természetes termelési és életfeltételek - a talaj, a víz, a növény- és állatvilág, hogy ezeket az ember hasznára lehessen fordítani, de szebbé is lehessen tenni. Erre átfogó intézkedések szükségesek, amelyek a feszült vízgazdálkodást, a levegő tisztítását, az iparilag hasznosított területek rekultiválását, az üdülőtérületek tervszerű alakítását szabályozzák, illetve célozzák. E munkák szempontjából rendkívüli jelentősége van a KGST-nek, mert az egyes rendelkezések megvalósításához jelentős eszközökre van szükség úgy a teoretikus alapkutatások, mint pedig a gyakorlati megvalósítás érdekében. Az NDK lakosai aktívan részt vállaltak a természetes környezet javítását, különösen a lakóterületek szépítését célzó intézkedések megvalósításából. Polgáraink nagy számban vesznek részt a "Csináld velünk" mozgalomban a következő jelszóval: "Szépítsük városainkat és falvainkat"! Ezzel együtt meg kell említeni, hogy vannak még megnyilvánulásai a közömbösségnek, sőt, az egoizmusnak is pl. a táj széttagolása privát építkezésekkel, tópartokon való építkezés/, a gondatlanságnak,

a természetes környezet u.n. "jóléti szeméttel" való be-
szennyezésének. Ezzel együtt meg lehet azonban figyelni
a lakosság körében a környezet védelme iránti felelősség-
tudat növekedésének tendenciáját is. Világossá válik,
hogy a környezet védelmével összefüggő gazdasági, tudomá-
nyos, tájalakítói és tájkulturális problémák hatással
vannak a lakosság izlésének fejlődésére is.

3. A lakáskultúra fejlődéséről:

Ennek a feltétele új és modern lakások építése. Az NDK
elkönyvelhet már némi sikert az új lakások építése terü-
letén. De ahhoz, hogy minden családnak modern lakást le-
hessen adni, még sokat kell dolgozni. Azt terveztük, hogy
1990-ig 2,8-3 millió lakás épülne, illetve modernizálód-
na. A lakáskultúra fejlődésének nagy jelentősége van
az izlés formálás tekintetében is. Ebben az összefüggés-
ben egész sor probléma adódik:

- Gyorsan kell fejlődnie a szocialista építészetnek,
hogy szép házakat és lakónegyedeket lehessen építeni.
Ki kell küszöbölni a monotónia tendenciáját.
- Nagy számban és mennyiségben kell előállítani izléses
butorokat, tapétákat, szőnyeget és berendezési tár-
gyakat. Ezen a területen az ipar is nagy mértékben fe-
lelős a jó izlés fejlesztéséért.
- Támogatni kell különösen a fiatal emberek esetében a laká-
sok egyéni jó izlés szerinti berendezésének megkezdésé-
nek igényét. Ezt a szükséges anyagiak rendelkezésre bocsátá-

sával kell megoldani, propagálni kell az érdekes példákat és javaslatokat. Az FDJ és az üzemek egyéni kezdeményezése és javaslata itt igen fontos.

- A lakásprobléma megoldása elősegíti az NDK szocialista társadalmában az osztályok és rétegek közeledésének folyamatát. Egyre inkább a családtagok számát veszik a lakáskiutalások alapjául, nem pedig a lakástulajdonos társadalmi pozícióját. A lakásprobléma megoldásáig biztosítják, hogy az anyagi javak termelésében dolgozók részére megfelelő mennyiségű lakás álljon rendelkezésre. /Kb. 60 %/.
- Vannak még szociálisan gyenge csoportok /nyugdíjasok alacsony nyugdíjjal, kis fizetésű munkások/, akiknek nem sok lehetőségük van a lakásuk berendezésére. Itt kap szerepet a szervezett segítség a szocialista társadalomban. Az elmúlt évben az NDK-ban nyugdíjasok lakásainak ezreit renoválták ellenszolgáltatás nélkül az üzemek, a párt és az ifjúsági szervezetek vezetőségei.

Világos, hogy a lakások alakításával összefüggésben nagy lehetőségek szabadulnak fel az alkotó tevékenység és az izlésformálás számára. A probléma megoldása közben az a veszély is fennáll, hogy megnyilvánulnak a polgári és kispolgári életmód maradványai, hogy a szép lakást presztizskérdésnek tekintik, hogy a nosztalgiahullámmal maradi felfogás konzerválódik.

4. A divat és az öltözködés

Az NDK-ban megvannak annak az anyagi feltételei, hogy ki lehessen elégíteni a divatos tárgyak és a divatos öltözködés iránti igényeket. Például igen jó a textilipar, van a divattal, a divat fejlesztésével foglalkozó intézet. Igen nagy mértékű az ifjúság körében a korának megfelelő öltözködés iránti igény és törekvés. Az utóbbi években egészen új ifjúsági divatot alakítottunk ki. Ezzel együtt a divat területén gyakran fellépnek a nyugati divat átvételének tendenciái. Az ezzel kapcsolatos helyes állásfoglalást az FDJ 1975. júliusi kulturális konferenciája fogalmazta meg: "Ellene vagyunk a divat jelenségei elől való minden szektás elzárkózásnak, de az olyan szokások kritikátlan majmolásának is, melyeket a kapitalista országokban nagy konszernnek és tömegkommunikációs eszközök állítanak elő és terjesztenek." "Aki ad valamit magára, annak kutatnia kell a mi mértékeink után, és ne restelljen kérdéseket feltenni, amelyek soha sem mennek ki a divatból: Te, barátom, kivel tartasz? Kinek csinálsz te reklámot? Mondd csak meg, kihez tartozol! Ez az alapvető kérdés!" /ND. 12. 1975. jul. 13. 5. lap/.

Ennek kapcsán felvetődött a szocialista normarendszer kérdése, vagyis, hogy mi a jó ízlés alapja előfeltétele. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban adódik néhány feladat.

El kell érni, hogy a szocialista normarendszer kialakulásának problémájára és továbbfejlődésére, helyes feleletet tudjunk adni és megfelelően tudjuk azt propagálni. De az is helyes volna, ha a szocialista országokkal közösen kialakítanának egy saját divatirányvonalat és nem tűrnék el a nagy divatszalonok diktatúráját. Ezzel egyidőben a szocialista iparnak is piacra kell tudni dobni a nagy tömegben előállított új, divatos termékeket.

5. A szellemi, kulturális és művészeti élet néhány kérdéséről az NDK-ban

A kulturát a legtágabb értelemben fogjuk fel, amely nem csupán a képzőművészetet, az irodalmat stb. öleli fel, hanem kiterjed az élet valamennyi területére.

Az NDK-ban megvannak a kedvező politikai, ideológiai és anyagi feltételek a kulturális élet fejlődése számára.

A kulturális forradalom megvalósítása során új humanista és progresszív tartalmat kapott a kulturális munka, hiszen szoros összefüggésben van a szocialista társadalom felépítésével. A volt uralkodó osztály művelődési monopóliumának megtörése, egy nagyteljesítményű szocialista művelődésügy megteremtése, amely a tanulók abszolút többségének 10 osztályos általános iskolát és 2 éves szakmai továbbképzést biztosít, megteremti a kultúra és a művészet fejlődéséhez a lényeges alapokat. A kulturális élet kibontakozása számára megvannak a növekvő anyagi eszközök és feltételek, mint pl. a növekvő könyv-

kiadás, a művészeti öntevékenységek megvalósítása stb.

A modern tömegkommunikációs eszközök révén /a családok 95 %-ának van rádiója, több mint 80 %-ának televíziója/ fennáll annak a lehetősége, hogy minden lakásba, minden faluba eljussanak a legjobb művek az irodalom és a művészet köréből. Ebben az összefüggésben érdekes tendenciák és problémák nyilvánulnak meg, hisz megvan a lehetőség a magas színvonalú irodalmi és művészeti műtárgyak széleskörű terjesztésére.

Növekszik a kulturális problémák iránti érdeklődés, különösen a munkásszféra körül, amelynek magasabb színvonalra való emelésén a NSZEP és a szocialista állam sokat fáradozik. A szociológiai vizsgálatok közül vett néhány példa talán jobban megvilágítja ezt:

- Egy berlini nagyüzemben azt eredményezte egy művészi érdeklődést vizsgáló teszt, hogy a dolgozók 96 %-a ilyen vagy olyan formában érdeklődik a művészetek iránt.
- 11 brandenburgi nagyüzemben azt felelték a megkérdezettek 83,7 %-a, hogy igénylik a művészi élményekről való gondolatcserét. Ezek közül 52,5 % a munkakollektíván belül igényli ezt a gondolatcserét.
- Az egész fémiparban tartott körkérdés az NDK-ban a következő képet eredményezte a családi könyvtárral kapcsolatban:

nem felelt	1 %
nincs könyv	6 %
30 könyvig	47 %
100 könyvig	31 %
100 könyvnél több van	

15 %-ában a családoknak.

/V.ö.: Az NDK bemutatkozik. Drezda, 1974. 235. lap/.
 Ez pozitív fejlődés, akkor is, ha sok még a tennivaló.
 Növekvő kulturális és művészeti érdeklődésről tanusko-
 dik a különböző kiállítások növekvő látogatottsága
 elsősorban a munkásbrigádok részéről. A munkások és
 téesszparasztok kulturális és művészeti érdeklődése
 azért is növekszik, mert az üzemi és téesszkollektívák
 megrendelőkként jelennek meg, s mert a művészek kimen-
 nek az üzemekbe és a gazdaságokba, ott anyagot gyűjte-
 nek műveik számára és közvetlen kapcsolatot teremtenek
 a munkásokkal és a parasztokkal.

Az izlésformálás feltétele, hogy a kulturális és művé-
 szeti tevékenység magas színvonalának elérésére való
 törekvés közben ne kerülje el a figyelmet a szükségle-
 tek és az egyéni izlés sokfélesége. Magas esztétikai
 követelményeket kell állítani, de széles körben terjesz-
 teni. Pl. a X. berlini Világifjúsági találkozón 1973-
 ban a Bebel-téren előadott Beethoven 9. szimfóniáját,
 30.000-en hallgatták meg.

A magas eszmei rangu és művészi színvonalu rendezvény itt valóban tömeghatást ért el. Körvonalazódnak a kapitalista országokban is olyan tömeges nap-rendezvények, amikor a fiatalok tizezrei hallgatnak meg elsőrangú énekes művészeket és zenekarokat.

Az NDK-ban szívesen olvassák, fogadják azokat a műveket, szívesen is vitatkoznak róluk, melyeknek magas színvonalu szocialista és humanista eszmei tartalma napjaink problémáinak művészi ábrázolásával kapcsolódik egybe, melyek feleletet adnak az égető problémákra. A "Farkasok közt védtelen" című regényt például, amely az emberiség és a szolidaritás győzelmét mutatja be a fasiszta koncentrációs tábor keretei között, a hatvanas évektől kezdve több mint 1,2 millió példányban adták ki. Ugyancsak nagy visszhangra találnak azok a könyvek is, amelyek a fasizmus szétverésének időszakát, az újramezklés nehéz éveit, a szocialista forradalom megvívását és ezek problémáit mutatják be az NDK-ban. Ilyenek például a "Werner Holt kalandjai", Helmut Sakowskitól az "Országutak", Hermann Kanttól "Az aula" stb. Továbbra is keresettek és olvasottak a szovjet könyveknek, melyek elsősorban a II. világháboru után segítettek formálni az ifjúság tudatát és irodalmi izlését, pl. Solohov "Új barázdát szánt az eke", Fagyeejev "Ifju Gárda", Osztrovszkij "Az acélt meg-edzik" című munkája. Növekvő számban olvasnak könyveket napjaink problémáiról, a szocialista mindennapjainkról.

Ugyanakkor széles népszerűségnek örvendenek az indiánkönyvek és kalandregények, valamint az ezekről készült filmek is. A televízió népszerű-tudományos adásai közül nagy sikere volt a "Gyógyítható-e a rákbetegség" c. adássorozatnak, ezt mintegy 10 millió ember nézte végig; 4 millióan nézték meg a "Meddig elegendőek még a föld energia-készletei" című műsort. Az NDK Televíziója egyik legnépszerűbb szórakoztató műsora a "Tarka-barka", esetenként ennek szintén mintegy 4 millió nézője szokott lenni.

Az egyre növekvő igény az irodalom és a művészet iránt magas követelményeket támaszt a szocialista művészekkel szemben, akikre a szocialista társadalomnak éppen a személyiség sokoldalu fejlesztése érdekében nagyon nagy szüksége van, s akiknek még soha sem volt ekkora tömegbefolyásuk, mint ma. Az a művész számára is világos, hogy ennek érdekében nem elegendő a mi valóságunkkal szembeni kizárólagos és hangsúlyozott kritikai magatartás. A művész nem a társadalmon kívül létezik egy torony tetején mint megfigyelő, vagy mint bíró. A szocialista realizmus szellemében, amely mindig pártos művészet, amely harcos, állásfoglalás kell az új, a szocialista társadalom győzelme mellett.

Vannak differenciált tendenciák az ifjúság érzékenysége-nek kialakítása területén a progresszív kultúra értékei iránt.

Szociológiai vizsgálatok és gyakorlati tapasztalatok arról tanuskodnak, hogy viszonylag elég nagy az érdeklődés a szépirodalom, a beat- és tánczene, a képzőművészeti alkotások iránt. A tapasztalatok összegezéséből azt szűrhetjük le, hogy fokozni kell, még intenzívebbé kell tenni a színházak, a hangversenyek, a képtárak látogatását. Viszont a művészet befogadásának receptív formái - zenehallgatás, mozilátogatás, tévénézés - valamint a művészien produktív személyes tevékenység között meg kell változtatni az arányokat az utóbbiak javára.

Nagyon gyorsan elterjedt a X. világifjúsági találkozó és az NSZEP IX. kongresszusa előtt az NDK-ban az éneklés mozgalma. Sikerült érvényesíteni benne egy politikailag harcos, antiimperialista irányzatot, szolidaritást kelteni a háború és az imperializmus elleni harc mellett, sőt, nemzetközivé szélesíteni ezt a mozgalmat. Megrendezték Berlinben rövid idővel ezelőtt a politikai dal V. Nemzetközi Fesztiválját, melyen az egész világból igen sok énekes és zenész csoport vett részt.

Igen széles körben elterjedt a disco-mozgalom és az ifjúsági tánc. Itt azután biztosított a "saiát" produkció lehetősége, mivel a fiatalság kezében igen sok technikai eszköz van. Erősek azonban a nyugati zenei műsorok általi befolyásolási lehetőségek is. Erre utal egyebek közt az FDJ 1975-ben megrendezett kulturkonferenciájának a kérdés-feltevése is "Melyik oldalon állsz?" /V.ö. fentebb/

Itt megvan a differenciáltság a különböző műsorok tekintetében a különböző életkorú csoportok izlésében is. Ha pl. egy felnőttet elriaszt a teremből a nagy hangere, ugyanez a fiatalnak szemmel láthatóan örömet okoz. Eme tendenciák megítélésekor ezt is figyelembe kell vennünk. Vannak azonban olyan jelenségek is a szellemi, a kulturális élet területén, melyek idegenek a szocialista társadalom számára, sőt, ellenségesek, melyek mennyiséget nézve csekély számban fordulnak elő, de fel kell ismerni őket, harcolni kell ellenük és le is kell őket küzdeni.

A munkához való viszonyban megtalálható például munkaerülés, garázdaság, közös javak rongálása. Előfordulnak egyes gálerik verekedései, védtelen emberek megtámadása stb. Sok ötletet merítenek néhány nyugati filmből. Suhomlinszkij, a szovjet pedagógus rámutatott néhány lehetséges okra. Fiatalkorú bűnözők tevékenységének elemzésekor arra a következtetésre jutott, hogy a különös kegyetlenséget elkövető tettesek családjában teljesen fejletlen volt a műveltségi, kulturális és izlésbeli színvonal. Néhány ok azonban a fogyasztási ideológia hatására, valamint elkényeztetési motívumokra is visszavezethető, a viszonylag jól szituált családok esetében.

Az izlésbeli fejlődésre sok területen gátló hatást gyakorolnak a giccek. Itt talmi, tartalmatlan, szentimentális

alkotásokról van szó, valamint olyan tárgyakról, melyek alig támasztanak szellemi igényeket, melyek izlésbeli ellentmondásokat, meg nem engedhető asszociációkat keltenek, nem ösztönöznek aktív gondolkodásra és cselekvésre. Joggal nem találunk figyelemre az olyan irodalmi és képzőművészeti alkotások, melyek a szocialista fejlődést leegyszerűsítve, ellentmondásmentesnek, "rózsaszínűnek", állítják be hurrá-optimista módon.

Megfontolandóbb ezzel szemben az a tény, hogy giccset továbbra is tömegesen állít elő mindenekelőtt az az iparág, amelyik emléktárgyak gyártásával foglalkozik, s amelyek alapján némely tévéreklám tulságosan is nyilvánvalóan izléstelen példákat majmol.

Az NDK nyilvánossága előtt bírálókat tárgyai ezek a jelenségek, de úgy látszik, hogy még energikusabb cselekvésre van szükség ezen a területen.

A jelen előadásban csak a kulturális, ideológiai és az NDK-ban végbemenő néhány izlésformáló folyamat egyes összefüggéseire akartunk kitérni. Nem jutott már idő olyan fontos területek taglalására, mint például az izlés fejlődése és a szabadidő, a szabadidő felhasználása.

Végül szeretnék levonni néhány végkövetkeztetést:

- Tudományosan meg kell vizsgálni összefüggéseiben a szocialista társadalmi rendnek megfelelő izlés valamennyi kérdését. Ez egy interdiszciplináris feladat filozófusok, közgazdászok, művelődésselmélettel foglalkozó szakemberek, szociológusok, pszichológusok és pedagógusok számára stb.
- Tudatosan kell irányítani és befolyásolni az izlés fejlődését szociális folyamatok tervezése során. Nem szabad ezeknek a tényezőknek, folyamatoknak szabad, spontán folyást engedni.
- A szocialista művelődéspolitikának jobban ki kellene használnia lehetőségeit az izlés fejlesztése érdekében. Ez érvényes a felnőttek továbbképzésének a vonatkozásában is.
- A közizlés fejlesztése valamennyi szocialista ország nemzetközi feladata.